

markshistorien, men alle kendte. Valdemar Andersen har i en årrække arbejdet med gården, og der er grund til at lykønske ham med, at hans omfattende studier har kunnet udsendes i så smuk en form, som det her er tilfældet.

Det har, trods al umage, ikke været muligt for nærværende anmelder at finde ud af, hvad titlens årstal 1435 står for i Halds historie. Han er standset ved, at der på titelbladet er tale om en trykfejl for 1345, fra hvilket år det første egentlige brev gården vedrørende synes at foreligge: Peder Ludvigssens pantsættelse af to parter af Hald m.m. Peder Ludvigsen var søn af Ludvig Albertsen (Eberstein), der var den første sikre ejer. Han døde 1328 og kan således ikke, som anført af Vald. Andersen s. 13, have været medvirkende til at få Valdemar Atterdag til magten – det var Atterdags senere svoger Valdemar (Eriksen) af Sønderjylland, der en tid under de forvirrede forhold med de holstenske grever var kongevalgt.

Den slags fejl er ind imellem lette at finde, og det er svært at lade dem ligge, når de »råber højt«. De skal, i al fald i dette tilfælde, ikke forklejne indtrykket af en endog særdeles gedigen, indholdsrig og læseværdig bog. For spændende er Hald med og uden drama og romantik. I perioden 1536–1663 var gården centrum for et kongeligt len, der på sit største omfattede 31 herreder. Denne periode er i det store og hele forbigået i litteraturen, et forhold, Vald. Andersen råder bod på i en meget bred skildring, der ikke mindst får værdi ved at belyse de almindelige økonomiske omstændigheder ved driften af et len. Beskrivelsen omfatter også her virkningen af krigene i det 17. århundrede.

I ejerrækken bemærker man blandt mange landsdommer Fr. Schinkel fra det 18. århundrede, der bl.a. har været bekendt som bondeplager i stor stil. Man kan vel ikke sige, at Vald. Andersen rehabiliterer ham; men han giver fornuftige

forklaringer på Schinkels fremfærd og efterlader indtrykket af en effektiv og dygtig administrator.

Bygningshistorien vies adskillige sider; men den, der går til bogen for at få en endelig opklaring på problemerne omkring de forskellige voldsteder, går også her forgæves. Men det bliver de mange detaljer forresten ikke mindre fængslende af. Foruden selve gården redegøres der for søen, møllerne, Bækkelund, den militære øvelseslejr, lazaretlejren og Folkekuranstalten – og endelig i et slutkapitel for Hald i skønlitteraturen (folkevisen, frydeskriget ved jødernes »fordrivelse«, rimkrøniken, Blicher og Goldschmidt).

Det er en stor bog om så snævert et emne; men omfanget er velberettiget, og den læser, der bare vil blade, har en udmærket indgang i et person-, sted- og emneregister. For den, der vil vide mere, er der et godt note- og henvisningsapparat.

Finn H. Lauridsen

Anker Ankerstrøm: *Fra Herning og Hedelandet. Erindringer fra Århundredskiftet* (Poul Kristensen, Herning, 1975). 124 s.

Ankerstrøms forældre var bestyrerpar på Herning Fattiggård 1882–1909. Selv har han i mange år virket som friskolelærer, og han har udgivet såvel digte som fortællinger og romaner. Stoffet til nærværende bog har han delvis hentet fra to bind erindringer, fra radioforedrag og aviskronikker. Nye er emnerne ikke: fattiggården, Kjælle Casper, skolegang og hyrdeliv, men skildringerne er levende, gribende og morsomme i skønsom blanding. Det samme gælder kapitlerne om valgmenighedspræsten Enevold Terkelsen og Jeppe Aakjær. Den sidste virkede i adskillige år som Ankerstrøms redelige kritiker. Et kapitel om Blicher går knap så tæt på og burde måske have været udeladt. Mellem hver prosatekst er sat et

digt, otte i alt, hvoraf et par stykker er ret så gode.

Finn H. Lauridsen

Viggo Thirup: *I Blichers Fodspor*. (Blichermuseet i Herning, 1975). 63 s.

Basis for Thirups bog er to farvediasse-rier, der følger Blichers liv og digterværk over barndom og ungdom til manddom. Hovedteksten er kommentarer til sort-hvide gengivelser af billederne suppleret med undervisningsforslag. Den topogra-fiske rækkefølge er anskuet ved en kort-skitse over ca. 130 km, der giver mulig-hed for en pilgrimsrejse i egnene omkring Herning og sydvest for Viborg. Endelig rummer bogen syv karakteristiske Bli-cherdigte – også med kommentarer. Dig-tene er indsunget på bånd af Randers Realskoles kor; båndet, og i øvrigt også digtene, kan købes særskilt.

Det er en morsom idé, som er forløst med både smag og følsomhed, og den må kunne interessere mange andre end de lærere og skoleelever, den egentlig er møntet på.

Finn H. Lauridsen

Vald. Andersen: *Bække Sogn II*. (Udgi- vet af Historisk Udvalg for Bække Sogn, 1973). 201 s.

Efter at John Kvists Bække Sogn fra 1936 i længere tid havde været udsolgt, blev det i 1969 besluttet, at bogen skulle gen-udgives – enten omarbejdet og udvidet med en fremstilling af tiden ca. 1936–70 eller i uændret skikkelse. Resultatet blev det sidste: et fototeknisk optryk – og dertil et selvstændigt bind for den nyeste tid, som det historiske udvalg overlod til Vald. Andersen at skrive. Vald. Ander- sen havde i mange år været lærer i sognet.

I det store og hele fortsættes de tradi- tionelle sognehistoriske emner kronolo- gisk efter Kvist; men i enkelte af dem: skolen, fattigforsorg m.fl. gribes lidt til-

bage i tiden – dels for at skabe baggrund, dels for at bringe detaljer, der ikke tidli- gere har været fremme. Sidste kapitel, »Fra rettens protokoller«, er dog helt »påklistet«. De små historier hører hjemme i en amtsårbogs »Småstykker«.

Ved anlægget af Troldhede-Kolding- Vejen jernbanen i 1917 havde Bække ven- tet en stationsbykarriere efter den model, der kendes så mange steder fra. Det fik sognet og byen ikke. Vald. Andersen føl- ger udviklingen gennem arkivet fra Bor- ger- og Håndværkerforeningen, der var oprettet 1916. Foreningen tegnede i mangt og meget det, der skete, og rub og stub synes at være taget med – også »det uendeligt små« som telefon hele døgnet, post to gange daglig (det er sikkert op- hørt), udflugt for de gamle, juletræ og granguirlander. Og alligevel er det ikke uden kulturhistorisk interesse at kunne tidsfæste disse ting, som ellers ingen note- rer ned.

Omkring en fjerdedel af bogen optages af et ejendomsregister, der her erstatter den sædvanlige gårdhistorie. Det er na- turligvis alt for meget at bruge på et stof, der lige så let kunne udnyttes på sognear- kivet; men næsten alle forfattere påstår – og vist med rette – at deres lokale læsere elsker det og sluger det.

Speciel for Bækkeegnen var den tørve- industri, som under 2. verdenskrig fik så stor betydning. Alene i en enkelt mose var der hele 25 værker, hvortil kom ad- skillige andre i andre moser. Der blev i krigsårene produceret 35.000 tons tørv; men de satte sig i det store og hele ingen »gyldne spor« i sognet, skriver Vald. Andersen.

Bogen er velforsynet med gode bil- leder, den har kildefortegnelse og regi- ster, og det er rart at se, at en kommune har haft lyst til at lade sin nyeste historie behandle. I den forbindelse er det vel karakteristisk, at *det* blev besluttet året før den store kommunesammenlægning. I kapitlet om besættelsen hedder det: